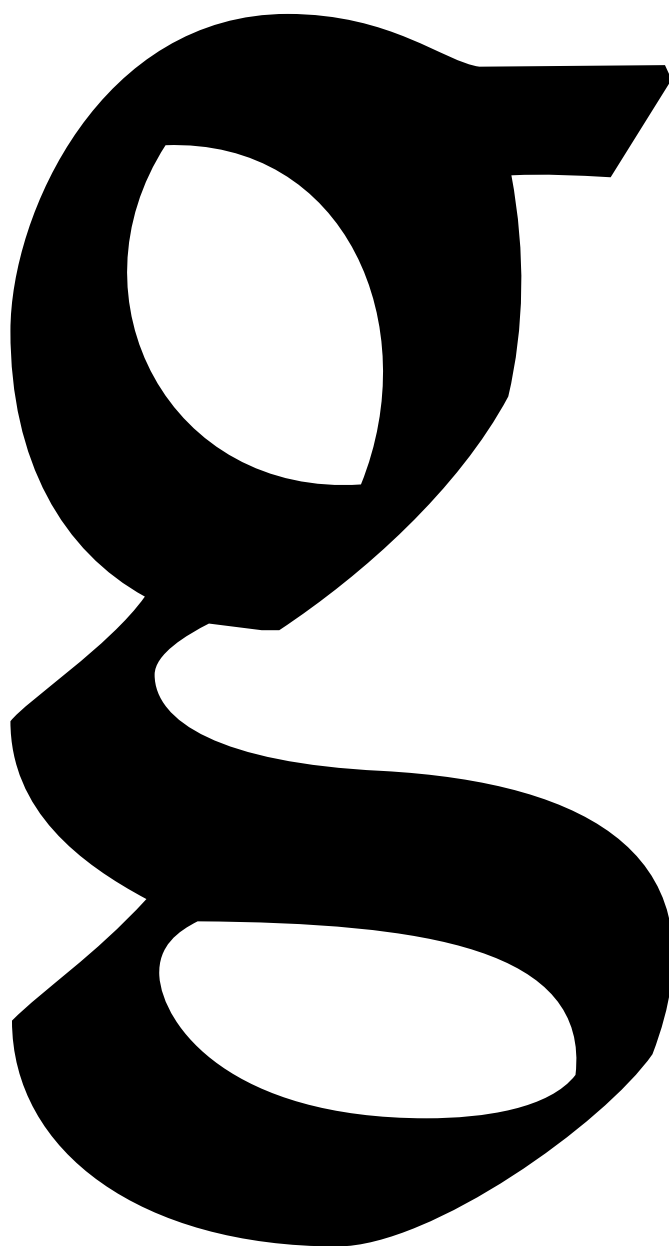

GOTICO-ANTIQUA, PROTO-ROMAN, HYBRID.
15TH CENTURY TYPES BETWEEN GOTHIC AND ROMAN
ATELIER NATIONAL DE RECHERCHE TYPOGRAPHIQUE

SWEYNHEYM & PANNARTZ 'SUBIACO' PROTO-ROMAN 120R
KONRAD SWEYNHEYM & ARNOLD PANNARTZ
SUBIACO 1465

Lactantij firmam de diuinis institutionibus
aduersus gentes libi p'm? Quia sit & fuit ip' amico
uicinitatis. Et q' nec sui religioe sapia nec sui sapia

AGNO & excellēti ingenio n'ri quom se doctrine pe-
nitus dedidissent: quicquid laboris poterat impendi:
contemptis omnibus publicis & priuatis actionibus:
ad inquirēde ueritatis studiū se contulerūt: existimā-
tes multo esse preclarius humanarū diuinarūq; rerū
inuestigare ac scire rationē q̄ struēdis opibus aut cu-

mulandis honoribus inherere: Quibus rebus quoniam fragiles terreneq;
sunt: & ad solius corporis p'tinent cultum nemo melior: nemo iustior effici
potest. Erāt quidez illi ueritatis cognitione dignissimi quam scire tā opere
cupiuerūt: atq; ita ut eam rebus omnibus anteponerēt: Nam & abiēcisse
quosdā res familiares suas et renūciasse uniuersis uoluptatibus constat: ut
solā nudamq; uirtutē: nudi expeditiq; sequerent: tantū apud cos uirtutis
nomen et auctoritas ualuit: ut in ea omne summi boni premium p'dicarēt.
Sed neq; adepti sūt id quod uolebāt: & operā simul atq; industriā pdide-
rūt: quia ueritas idest archanū sumi dei qui fecit omnia ingenio ac p'priis
sensibus nō potest comp'hēdi: alioquin nihil inter deū hominēq; distaret si
cōsilia & dispositiones illius maiestatis eterne cogitatio assequerēt huma-
na. Quod quia fieri nō potuit ut hominī p se ipsū ideo diuina noscere: non
est passus hominē deus lumē sapientie requirentem diucius errare: ac sine
ullo laboris effectū uagari per tenebras inextricabiles: aperuit oculos eius
aliquando: & notionem ueritatis munus suū fecit: ut & humanā sapientiā
nullā esse monstraret: & erratū ac uago uiam collequendē immortalitatis
ostēderet. Verū quoniam pauci unū hoc celesti beneficio ac munere: quod
obuoluta in obscuro ueritas latet: eaq; uel contemptui doctis est: quia ido-
neis assertoribus eget: uel odio indoctis ob insitā sibi austeritatē: qua nātā
hominum prodiuis in uicia pati non potest: Nam quia uirtutibus amari-
tudo p'mixta ē: uicia uero uoluptate condita sunt: illa offensi: hac delinīti:
feruntur in p'cept: ac bonoz specie falsi mala p bonis amplectunt. Succur-
rēdū esse his erroribus credidi ut et docti ad uerā sapientiam diriganē: et
indocti ad uerā religionē. Que professio multo melior: utilior: gloriosior:
putanda est q̄ illa oratoria in qua diu uersati: non ad uirtutē sed plane ad
argutā maliciā iuuenes erudiebamus. Multo qppe nūc rectius de p'ceptis

AGNO & excellēti ingenio n'ri quom se doctrine pe-
nitus dedidissent: quicquid laboris poterat impendi:
contemptis omnibus publicis & priuatis actionibus:
ad inquirēde ueritatis studiū se contulerut: exisima-
tes multo esse preclarus humanarū diuinarūq; rerū
inuestigare ac scire rationē q̄ struedis opibus aut cu-

mulandis honoribus inherere: Quibus rebus quoniam fragiles terreneq;
sunt: & ad solius corporis p'tinent cultum nemo melior: nemo iustior effici
potes. Erat quidez illi ueritatis cognitione diuissimi quam scire tā opere
cupiuerūt: atq; ita ut eam rebus omibus anteponerēt: Nam & abiēcisse
quosda res familiares suas et renūtuasse uniuersis uoluptatibus constat: ue
sola nudamq; uirtute: nudi expeditiq; sequerent: tantū apud cos uirtutis
nomen et auctoritas ualuit: ut in ea omne summi boni premium p'docarēt.
Sed neq; adepti sūt id quod uolebat: & opera simul atq; industria pdide-
rūt: quia ueritas idest archanū sumi dei qui fecit omnia ingenio ac p'priis
sensibus nō potest comp'hēdi: alioquin nihil inter deū hominēq; distaret si
cōsilia & dispositiones illius mateszatis eternecogitationassequerezhuma-
na. Quod quia fieri nō potuit ut hominī p se ipsū ideo diuina noscere: non
es passus hominē deus lumē sapientie requirentem diucius errare: ac sine
ullo laboris effectū uagari per tenebras inextricabiles: aperuit oculos eius
aliquando: & notionem ueritatis munus suū fecit: ut & humana sapientiā
nulla esse monzraret: & erratū ac uago uiam collequendē immortalitatis
oszēderet. Verū quoniam pauci urunzō hoc celeszi beneficio ac munere: quod
obuoluta in obscuro ueritas latet: eaq; uel contemptui doctis es: quia ido-
neis assertoribus eget: uel odio indoctis ob insitā sibi auszeritatē: qua nāzōa
hominum prodiuis in uicia pati non potes: Nam quia uirtutibus amari-
tudo p'mixta ē: uicia uero uoluptate conta sunt: illa offensi: hac delinīti:
feruntur in p'cept: ac bonoz specie falsi mala p bonis amplectunzō. Succur-
rēdū esse his erroribus credidi ut et docti ad uera sapientiam diriganzō: et
indocti ad uera religionē. Que professio multo melior: utilior: gloriosior:
putanda es q̄ illa oratoria in qua diu uersati: non ad uirtutē sed plane ad
arguta malicia iuuenes erudiebamus. Multo qppe nūc rectius de p'ceptis

AGNO & excellēti īgenio nīri quom se doctrīnē pē-
mītus dedidissent : quicquid laboris poterat impendi :
contentis omnibus publicis & priuatis actionibus :
ad inquirēdē ueritatis studiū se contulerūt : existimā-
tes multo esse prēclariūs humanarū diuinarūq; rerū
īuestigare ac scīre rationē q̃ struēdis opibus aut cu-

AGNO & excellēti īgenio nīri quom se doctrīnē pē-
mītus dedidissent : quicquid laboris poterat impendi :
contentis omnibus publicis & priuatis actiōibus :
ad inquirēdē ueritatis studiū se contulerut : exiszima-
tes multo esse prēclarius humanarū diuinarūq; rerū
īuestigare ac scīre rationē q̃ szruedis opibus aut cu-

A B C D E F G H I K L M
N O P Q R S T V X Y Z
a b c d e f g h i l m n n n
o p p q r r s t u u v x y z
γ μ ν ω δ η α β σ ε θ

A B C D E F G H I L M M
 N O P Q R S T V X Y
 Z a ā b b c c c c d d e e e f f
 g g g g h h i i m u u l l
 m m m m n n n n o o p p
 p p p p q q q q r r r r
 r r s s s s t t t t u u
 u u u u v v x x y & z
 ʒ 9 γ μ ν ω δ β α η σ ε θ ι ï

A B C D E F G H I K L M M
 N O P Q R S T V X Y
 Z a ā b b c c c c d d e e e f f
 g g g g h h i i g u u l l
 m m m m n n n n o o p p
 p p p p q q q q r r r r
 r r s s s s t t t t u u
 u u u u v v x x y & z
 ʒ 9 γ μ ν ω δ η α β σ ε θ ι ï

κ λ ξ ο π ρ τ υ φ χ μ θ
.:~ /

Non eram nescius Brute cum quae summis ingeniis exquisitaque doctrina philosophi Graeco sermone tractavissent ea Latinis litteris mandaremus fore ut hic noster labor in varias reprehensiones incurreret. nam quibusdam et iis quidem non admodum indocilis totum hoc displicet philosophari. quidam autem non tam id reprehendunt si remissius agatur sed tantum studium tamque multam operam ponendam in eo non arbitrantur. erunt etiam et ii quidem eruditi Graecis litteris contemnentes Latinas qui se dicant in Graecis legendis operam malle consumere. postremo aliquos futuros suspicor qui me ad alias litteras vocent genus hoc scribendi etsi sit elegans personae tamen et dignitatis esse negent. Contra quos omnis dicendum breviter existimo. Quamquam philosophiae quidem vituperatoribus satis responsum est eo libro quo a nobis philosophia defensa et collaudata est cum esset accusata et vituperata ab Hortensio. qui liber cum et tibi probatus videretur et iis quos ego posse iudicare arbitrarer plura suscepí veritus ne movere hominum studia viderer retinere non posse. Qui autem si maxime hoc placeat moderatius tamen id volunt fieri difficilem quandam temperantiam postulant in eo quod semel admissum coerceri reprimique non potest ut propemodum iustioribus utamur illis qui omnino avocent a philosophia quam his qui rebus infinitis modum constituent in reque eo meliore quo maior sit mediocritatem desiderent. Sive enim ad sapientiam perveniri potest non paranda nobis solum ea sed fruenda etiam sapientia est sive hoc difficile est tamen nec modus est ullus investigandi veri nisi inveneris et quaerendi defangatio turpis est cum id quod quaeritur sit pulcher-

rum. etenim si delectamur cum scribimus quis est tam invidus qui ab eo nos abducatur si laboramus quis est qui alienae modum statuat industriae nam ut Terentianus Chremes non inhumanus qui novum vicinum non vult fodere aut arare aut aliquid ferre denique non enim illum ab industria sed ab inliberali labore deterret sic isti curiosi quos offendit noster minime nobis invidundus labor. is igitur est difficilius satis facere qui se Latina scripta dicunt contemnere. in quibus hoc primum est in quo admirer cur in gravissimis rebus non delectet eos sermo patrius cum idem fabellas Latinas ad verbum e Graecis expressas non invitum legant. quis enim tam inimicus paene nomini Romano est qui Ennii Medeam aut Antiope Pacuvii spernat aut reiciat quod se isdem Euripidis fabulis delectari dicat Latinas litteras odit Synephebos ego inquit potius Caecili aut Andriam Terentii quam utramque Menandri legam A quibus tantum dissentio ut cum Sophocles vel optime scripserit Electram tamen male conversam Aulii mihi legendam putem de quo Lucilius ferreum scriptorem verum optimo scriptorem tamen ut legendus sit. rudem enim esse omnino in nostris poetis aut inertissimae segnitiae est aut fastidii delicatissimi. mihi quidem nulli satis eruditi videntur quibus nostra ignota sunt. an tamen ne in nemore nibilo minus legimus quam hoc idem Graecum quae autem de bene beateque vivendo a Platone disputata sunt haec explicari non placebit Latine Synephebos ego inquit potius Caecili aut Andriam Terentii quam utramque Menandri legam A quibus tantum dissentio ut cum Sophocles vel optime scripserit Electram tamen male conversam Aulii mihi legendam putem de quo Lucilius ferreum scriptorem verum optimo scriptorem tamen ut legendus sit. rudem enim esse omnino in nostris poetis aut

ABBREVIATIONS
DISCRETIONARY LIGATURES

a	am
ct̄	ct
d̄	de des dicit̄ dictus dis dit̄ dum und
ē	em en est
h̄	hic
g̊	ergo
i̇	in ini im imu ire mi min ni nim
l̄	ul lu
m̄	men mn mne mni mun tum
n̄	an ene
ō	on om io odo

p	par per
ꝑ	pro prop
ṑ	pu pur put
q	quid
q̃	qua
q̄	quidam
Ꝟ	que
q̄̇	qua
q̊	quo
ꝝ	quod
Ꝟ̄	quodam
ṛ	tio
ũ	um un
&	et
ꝛ	et
Ꝟ̄	rum
9	us

HISTORICAL LIGATURES
STANDARD LIGATURES

ct̄	ct
ff	ff
fi	fi
li	li
iu	iu
ni	ni
ra	ra
ri	ri
ff	ff
sz	sz
ta	ta
ti	ti
tu	tu
ui	ui

HISTORICAL FORMS
STYLISTIC ALTERNATES

SS01	M	M
SS02	fi	fi
SS03	f	s

CONTEXTUAL ALTERNATES

m	m
n	n
i	i
p	p
r	r
u	u

SWEYNHEIM & PANNARTZ 'SUBIACO' 120R, PROTO-ROMAN FIRST USED IN SUBIACO BY KONRAD SWEYNHEIM & ARNOLD PANNARTZ, FOR AN EDITION OF DONATUS IN 1465 (NO LONGER PRESERVED) AND USED UNTIL 1467 IN FOUR EDITIONS IN TOTAL.

TYPE DESIGN WORKSHOP WITH STUDENTS OF ANRT AT BIBLIOTECA STATALE DEL MONUMENTO NAZIONALE DI SANTA SCOLASTICA, HELD BY ÉMILIE RIGAUD, THOMAS HUOT-MARCHAND, AND JÉRÔME KNEBUSCH, SUBIACO, MAY 2018.

SOURCES: *DE DIVINIS INSTITUTIONIBUS ADVERSUS GENTES*, LACTANTIUS, 1465 & *DE CIVITATE DEI*, AUGUSTINUS, 1467.

WORKSHOP PARTICIPANTS: ALEXIS FAUDOT, RÉMI FORTE, MORGANE PIERSON, RAFAEL RIBAS, TANGUY VANLAEYS, ROSALIE WAGNER, ISIA YOUNOVSKY, ELOÏSA PÉREZ, FRANCIS RAMEL.

FONT DESIGNED AND PRODUCED BY ALEXIS FAUDOT AND RAFAEL RIBAS, DIRECTED BY JÉRÔME KNEBUSCH, ATELIER NATIONAL DE RECHERCHE TYPOGRAPHIQUE (ANRT), NANCY.

IMAGES: COPYRIGHT ANRT, NANCY.

PUBLISHED UNDER THE SIL OPEN FONT LICENCE AND AVAILABLE AT GOTICO-ANTIQUA.ANRT-NANCY.FR

COPYRIGHT 2019 ANRT. ALL RIGHTS RESERVED.

VERSION: 1.0, 25 APRIL 2019

ADDED GLYPHS:

}UWjkw